

Nikè van Samothrake Parijs / Oostende

Het is wereldnieuws. Beyoncé en Jay-Z namen hun nieuwe videoclip 'Apeshit' op in het wereldbepaalde museum in Parijs, het Louvre. Eén van de kunstwerken die in beeld komen is de gevleugelde Nikè van Samothrake, het marmeren beeld uit de 2de eeuw v.C. Sinds 1884 staat deze sculptuur prominent opgesteld in het Louvre als blikvanger op het einde van de monumentale trap. Een kopie van dit beeld staat in De Post van Oostende. Wat is de verklaring hiervoor?

Het post- en telefoniekantoor in Oostende is het meesterwerk van de Gentse architect Gaston Eysselinck (1907-1953). Ontworpen en opgetrokken tussen 1945 en 1952 is het een cruciaal bouwwerk in de Belgische architectuur. Sinds de herbestemming en de grondige renovatie is dit gebouw het visitekaartje van een dynamisch cultureel gebeuren in deze badplaats. Zonder in te gaan op de vele interessante aspecten van dit bouwwerk is er één dat bijzondere aandacht verdient. Op de bovenste verdieping voorzag Eysselinck een ruime eetzaal voor het personeel met bijhorende keuken en ruim terras. Vermoedelijk voor de eerste maal kreeg het personeel een dergelijke infrastructuur, geen penthouse voor de goeude klasse maar een ruimte voor de werknemers van de RTT met overvloedig licht en lucht.

Foto: Marc Dubois

Eysselinck was een overtuigd socialist die pleitte voor een ontvoogding van de werkende klasse. Een levensverbetering was voor hem niet louter een functionele aangelegenheid maar ook een intellectuele opdracht. Hij geloofde in dat zijn taak als architect erin bestond een bijdrage te leveren aan wat men omschreef als 'volksverheffing'. Zoals rond 1900 in het Brussels Volkshuis de arbeiders in de gelegenheid kwamen om cultuur in te ademen, zo ook zag Eysselinck zijn gebouw als een instrument dat verder reikte dan een post- en telefonie infrastructuur. Naast het restaurant voorzag hij een klein auditorium voor opleiding maar dat ook kon worden gebruikt voor lezingen voor het personeel.

In het PTT/ RTT gebouw is de integratie van beeldende kunst van groot belang. De monumentale creatie van Jozef Cantré in de voorgevel en het schitterend werk van Jo Maes in het interieur verwijzen naar verleden en toekomst van de post en telegrafie. Kunst diende om de maatschappelijke betekenis van het gebouw te benadrukken, communicatie als de essentie van een moderne samenleving.

Vanaf het begin staat in de refter een kopie van de Nikè van Samothrake opgesteld. Waarom deze keuze, een kopie van dit werk? Wie nam deze beslissing om dit beeld daar te plaatsen? Honderd procent duidelijkheid is er hierover niet. Hoogstwaarschijnlijk is het de keuze geweest van Eysselinck en wilde hij de arbeiders duidelijk te maken dat zij in een nieuw gebouw verbleven met een ongekennde accommodatie. Gelijktijdig heeft hij een band willen leggen met cultuur van de klassieke oudheid. De Nikè van

Samothrake symboliseert de overwinning, zelfs een gevleugelde overwinning. In zijn lezingen benadrukte Eysselinck het belang en de erfenis van de klassieke cultuur en bouwkunst.

Voor hem lag er een verwantschap tussen de klassieke en de functionele kunst. In verband met de klassieke bouwkunst schreef hij in 1939 het volgende: 'Van het hoogste architectuurbegrip, van de wetenschappelijke, meetkundige, mathematische wijsheid uitdrukking, blijft het Parthenon de plastische uitdrukking bij uitmuntendheid, als zuiver functioneel voorbeeld, functioneel ten opzichte van geest en stof'.

Architectuur steunt volgens Eysselinck voornamelijk op een streven naar harmonie en beheersing van de natuur, een evenwicht tussen geestelijke en stoffelijke waarden. Dit streven naar klassieke schoonheid is voor hem niet gebonden aan stilistische bouwfragmenten maar moet zich uitdrukken in de juiste verhoudingen, de beheersing van het licht en de keuze in natuurlijke materialen. Eysselinck beschouwde zich als een functionalist maar streefde naar een klassieke dimensie van de architectuur. Daarom is het Postgebouw van Oostende een uitzonderlijke getuigenis van zijn visie op de betekenis van een publiek bouwwerk.

De kopie van de Nikè van Samothrake staat er nog steeds in het voormalige personeelsrestaurant, een ruimte die nu voor andere activiteiten wordt aangewend.

Marc Dubois
Juni 2018